Annog cerdded, olwyno a beicio mewn cymunedau gwledig

Gweithredu ar Hinsawdd Cymru
Climate Action Wales

Mae Trafnidiaeth Cymru yn eiddo i **Lywodraeth Cymru**
Transport for Wales is owned by the **Welsh Government**

TRAFNIDIAETH CYMRU
TRANSPORT FOR WALES

Cyflwyniad

Beth

Mae dros 80% o dir Cymru yn dir gwledig,[1] ac mae ychydig llai na threian o'r boblogaeth[2] yn byw yn yr ardaloedd hyn.

Dyluniwyd y canllaw hwn i helpu awdurdodau lleol i ymgysylltu â chymunedau gwledig ac annog mwy o bobl i gerdded, olwyno a beicio. Mae'n tynnu sylw at ymgyrchoedd effeithiol ac arfer gorau er mwyn cynyddu'r niferoedd sy'n cerdded, olwyno a beicio'n bwrpasol mewn ardaloedd gwledig.

Rydym wedi ymgymryd ag ymchwil gan ddarllen am yr hyn sydd eisoes yn bodoli er mwyn sicrhau bod y canllaw hwn yn ddefnyddiol ac yn hyrwyddo ymgyrchoedd sy'n gweithio.

Rydym yn croesawu adborth gan ddefnyddwyr ac awdurdodau lleol. Byddwn yn integreiddio'r adborth hwn i mewn i fersiynau'r dyfodol o'r canllaw hwn.

Pam

Mae cymunedau gwledig ac anghysbell yn wynebu heriau trafnidiaeth unigryw nad ydynt fel arfer yn bodoli mewn ardaloedd trefol.[3] Mae tlodi trafnidiaeth yn bryder sylweddol ar draws Cymru wledig[4], lle bod cyfyngiadau i drafnidiaeth gyhoeddus, a'r defnydd o geir yn uchel, ac yn aml ceir diffyg llwybrau cerdded, olwyno, a seiclo cysegredig.[5]

Mae nifer o breswylwyr gwledig -yn enwedig pobl anabl neu bobl hŷn- yn profi unigedd cymdeithasol. Mae pellteroedd hirach, poblogaethau sydd wedi'u gwasgaru, a mynediad cyfyngedig at wasanaethau'n cyfrannu at lai o symudedd ac at lai o gysylltiadau cymdeithasol.[6]

Fel y nodir yn Llwybr Newydd: strategaeth drafnidiaeth Cymru 2021 | LLYW.CYMRU, mae'n rhaid inni weithio tuag at "Feicio Diogel o'r Pentref i'r Dref." Mae hyn yn cynnwys creu coridorau 'prif ganolfan a lloerennau' sy'n cysylltu trefi marchnad â chymunedau o'u cwmpas.[7]

Sut

Bydd gwella cysylltiadau trafnidiaeth â threfi hwb allweddol ochr yn ochr â datblygu seilwaith diogel ar gyfer cerdded, olwyno, a beicio, yn helpu i adeiladu systemau trafnidiaeth sy'n fwy iach, sy'n fwy cynaliadwy, ac sy'n fwy hygyrch i gymunedau gwledig.

Mae Trafnidiaeth Cymru a Llywodraeth Cymru'n gweithio ag awdurdodau lleol i newid y ffordd y mae pobl yn teithio.

Mae'r canllaw hwn yn cyflwyno ystod o ymyriadau ac ymgyrchoedd sydd eisoes yn gweithio ac a all cael eu gweithredu ar lefel leol. Bwriedir ei ddefnyddio ymysg gweithwyr proffesiynol yn y maes cyfathrebu at ddibenion hyrwyddo cerdded, olwyno a seiclo ar gyfer teithiau pob dydd.

Mae hefyd yn tynnu sylw at y syniadau allweddol sy'n helpu i ddod i'r afael â rhwystrau i gerdded, olwyno a seiclo ymhlith pobl sy'n byw mewn cymunedau gwledig.

Byddwn yn parhau i ddiweddaru'r astudiaethau achos a dyfeisiau hyn wrth inni ddysgu mwy am yr hyn sy'n gweithio gorau er lles cymunedau gwledig Cymru.

gerdded, olwyno a beicio gwella lles a chysylltedd cymdeithasol cymunedau gwledig yn sylweddol.

Gall gerdded, olwyno a beicio gwella twf economaidd a dod i'r afael â thlodi trafnidiaeth.

Byddai cerdded, olwyno a beicio yn lle'r defnydd o gar preifat yn chwarae rôl annatod o ran Cymru'n cyrraedd carbon sero net erbyn 2050.

Syniadau allweddol

Gweithredu llwybrau mwy diogel

Yn y DU, mae ffyrdd gwledig wedi cyfrif yn gyson am 70% mwy o farwolaethau nag ar ffyrdd trefol dros y pum mlynedd diwethaf. Yn 2023, gwnaeth farwolaethau ar ffyrdd gwledig yng Nghymru gynyddu 7%.[9]

Gwnaeth astudiaeth gan Cycling UK nodi mai diogelwch ar y ffyrdd yw'r rhwystr mwyaf i deithiau mwy lleol ar feic.[10] Mae creu llwybrau cerdded, olwyno a beicio yng Nghymru felly'n hanfodol.

Gall seilwaith gwell a hygyrch - wedi'i gyfuno â thraffig llai cyflym - helpu i wneud cerdded, olwyno, a beicio'n rhwyddach ac yn fwy deniadol i bawb.[11]

Mae mentrau megis Quiet lanes a Greenways[12] yn dod â mwy o opsiynau o ran trafnidiaeth gan greu amgylcheddau mwy diogel a deniadol ar gyfer cerdded, olwyno a beicio.

Gwella cysylltedd llwybrau

Dengys ymchwil bod llwybrau diogel, wedi'u cysylltu, yn allweddol o ran annog mwy o bobl i ddewis cerdded, olwyno a beicio ar gyfer teithiau beunyddiol.[13] Er mwyn cyflawni hyn, dylai seilwaith teithio llesol gael ei integreiddio i mewn i gynlluniau trafnidiaeth ehangach gan greu rhwydwaith sydd wedi'i gysylltu'n llwyr.

Mae dros hanner o boblogaeth Cymru'n byw o fewn milltir o'r Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol, sy'n rhychwantu'r 22 ardal sydd wedi'u llywodraethu gan awdurdodau lleol.[14] Mae cryfhau'r cysylltiadau rhwng cymunedau gwledig a'r rhwydwaith hwn yn hanfodol, nid yn unig at ddibenion gwella iechyd a llesiant ond hefyd er mwyn cefnogi economïau lleol yn ogystal â gwella mynediad at wasanaethau hanfodol.[15]

Enghraifft o'r dull hwn yw prosiect Linking Up Sustrans, sy'n ceisio cysylltu wyth o gymunedau gwledig Cymru â'r Rhwydwaith Beicio Cenedlaethol er mwyn gwella mynediad at waith, gwasanaethau a chyrchfannau allweddol drwy gerdded, olwyno a beicio.

Meithrin hyder wrth feicio

Gwnaeth astudiaeth a wnaethpwyd gan Cycling UK mewn cymuned wledig nodi bod mynediad at feiciau a mannau storio, yn ogystal â gwell hyder wrth feicio, yn allweddol o ran annog beicio pob dydd.[16]

Gall awdurdodau lleol gefnogi newid ymddygiad a meithrin hyder unigol drwy gynnig hyfforddiant mewn beicio. Gellir ei wneud yn uniongyrchol neu drwy gefnogi a hybu mentrau cymunedol.

Er enghraifft, mae Sir Caerfyrddin yn darparu hyfforddiant beicio un-i-un i oedolion gyda hyfforddwr cymwysedig sy'n rhad ac am ddim. Mae'r sesiynau hyn wedi'u teilwra at anghenion unigol ac maent yn delio â diogelwch ar y ffordd, cynllunio llwybrau, meithrin hyder, ac maent hyd yn oed defnyddio e-feiciau yn ystod yr hyfforddiant.[17]

Dull wedi'i deilwra

Creu strategaeth i newid ymddygiad sy'n adlewyrchu anghenion unigol yn ogystal ag anghenion yn y cyd-destun lleol.[18]

Er bod gwerth i syniadau eang, y strategaethau mwyaf effeithiol yw'r rhai sy'n targedu grwpiau penodol â dulliau wedi'u teilwra iddynt.[19]

Un fentr effeithiol yw 'Cynllunio Teithiau Personol' (Personal Travel Planning), sy'n rhoi cyngor, cymhelliad, ac anogaeth wedi'u teilwra i unigolion. Mae'r gefnogaeth bersonol hon yn helpu pobl i feithrin arferion teithio mwy cynaliadwy drwy ddod i'r afael â'r hyn sydd angen ar unigolion a'r hyn sy'n eu cymell.[20]

Ymgyrchoedd sy'n gweithio

Gweithio ynghyd

Gall weithio ag awdurdodau lleol i gyflenwi digwyddiadau ac ymgyrchoedd wedi'u teilwra fod yn strategaeth effeithiol sy'n newid syniadau ac sy'n dylanwadu ar arferion cymdeithasol ynghylch cerdded, olwyno a beicio.[21]

Mae pecyn cymorth Learning from Others Toolkit Sustrans yn tynnu sylw at strategaethau effeithiol er mwyn hyrwyddo cerdded a beicio:

- **Hyrwyddo'ch ardal** – Y defnydd o gyfryngau cymdeithasol, hysbysebion creadigol, taflenni, posteri, a byrddau gwybodaeth ar safle i godi ymwybyddiaeth a diddordeb.
- **Cyd-weithio â busnesau lleol** – gweithio â siopau coffi a siopau eraill i roi cefnogaeth ymarferol er enghraifft drwy gyfleusterau i ail-lenwi poteli dŵr am ddim, mannau i sychu, neu fynediad at offer trwsio sylfaenol megis offer i gyweirio twll mewn olwyn.
- **Gwella seilwaith** – Ychwanegu cyfleusterau megis mannau parcio beiciau ychwanegol neu safleoedd cynnal beiciau ar hyd llwybrau poblogaidd.

Cysylltu cymunedau

Mae cael cymunedau sydd wedi'u cysylltu'n well yn cefnogi'n gweledigaeth o Gymru sy'n fwy iach, glân a ffyniannus. Dylai bawb fod â mynediad at lwybrau cerdded, olwyno a beicio diogel a chyfleus.

Yng Nghymru, enghraifft lwyddiannus yw'r model 'prif ganolfan a lloerennau' sydd wedi cael ei roi ar waith o amgylch Bow Street, Ceredigion. Mae'r dull hwn yn integreiddio cerdded, olwyno a beicio, trafnidiaeth gyhoeddus, a thrafnidiaeth a rennir, i wella mynediad gwledig at bentrefi a threfi cyfagos. Mae cyfnewidfeydd â sawl cysylltiad at drefi a dinasoedd, sy'n gwneud defnydd gwell o'r rhwydwaith trenau, gwasanaethau TrawsCymru, a fflecsi.

Yn yr Alban, mae'r rhaglen 'Connecting Communities' gan Cycling UK[22] wedi creu model gwerthfawr i Gymru. Ers mis Ebrill 2024, mae'r rhaglen wedi cyflenwi dros 550 o weithgareddau cerdded er mwyn annog archwilio llwybrau, ac mae wedi ymgysylltu dros 7,800 o gyfranogwyr. Mae canlyniadau arolwg cychwynnol yn dangos bod y mwyafrif o gyfranogwyr bellach yn fwy tebygol o feicio ac maent yn teimlo'n fwy diogel wrth ei wneud. Dengys yr enghreifftiau hyn y ffordd y gall atebion trafnidiaeth sy'n ffocysu ar y gymuned gael eu teilwra at anghenion lleol.

Hyrwyddo'r defnydd o e-feiciau

Mae e-feiciau ac e-feiciau cargo yn gwneud beicio'n opsiwn mwy dichonadwy i lawer mwy o bobl, gan alluogi teithiau hirach a hwyluso'r gallu i feicio ar dir heriol[22]. Maent yn ehangu'r amrywiaeth a mathau o deithiau y gellir eu gwneud ar feic[23], gan gynnig opsiwn ymarferol sy'n osgoi'r car, sy'n gwella annibyniaeth ac sy'n hybu cynhwysiant cymdeithasol .

Gall awdurdodau lleol gefnogi beicio o fewn cymunedau gwledig drwy wneud e-feiciau ac e-feiciau cargo'n fwy fforddiadwy a hygyrch.

Dyma enghreifftiau o gynlluniau llwyddiannus a all ysbrydoli cymunedau gwledig:

- E-Symud a weithredir gan Sustrans Cymru
- 'See Cycling Differently' gan Pedal Power
- Llogi beiciau yn sir Benfro: Pembrokeshire bike hire
- Gweithdy beiciau: Bike to the future - Newtown
- Beics Antur Bikes | Antur Waunfawr
- Grŵp beicio: Wheel Together | Facebook

Am ganllawiau o ran y gyfraith ar e-feiciau, ewch i: Riding an electric bike: the rules - GOV.UK

Ôl-nodiadau

1 Llywodraeth Cymru, Trafnidiaeth gynaliadwy mewn ardaloedd gwledig, 2024.

2 Rural Urban Classification (2021) and Census 2021 population: Rural Urban Classification (2021) of LSOAs in EW | Open Geography Portal.

3 Llywodraeth Cymru, Trafnidiaeth gynaliadwy mewn ardaloedd gwledig, 2024.

4 Sustrans, Encouraging more walking and cycling.

5 Living Streets, Walking for Everyone: A guide for inclusive walking in cities and towns, 2022.

6 Department for digital culture, media and sport, A connected society, 2018.

7 Llywodraeth Cymru, Llwybr Newydd: strategaeth drafnidiaeth Cymru 2021 | LLYW.CYMRU 2021.

8 Llywodraeth Cymru, Trafnidiaeth gynaliadwy mewn ardaloedd gwledig, 2024.

9 NFU Mutual Rural Road Safety, rural-road-safety-report-2024.pdf, 2024.

Raw data is available here: DfT's Table RAS0302, Road safety statistics: data tables - GOV.UK

10 Cycling UK, Behaviour change in rural areas primary research consultation report, 2023.

11 Living Streets, How changes to infrastructure can change travel behaviour, 2023.

12 Bwrdd Teithio Llesol, Teithio Llesol yng Nghymru: Adroddiad Blynyddol, 2024.

13 Campaign to Protect Rural England, CPRE's guide to Quiet Lanes, 2003.

14 Cycling UK, South Hams and West Devon Active Travel Behaviour Change Strategy, 2023.

15 Bwrdd Teithio Llesol, Teithio Llesol yng Nghymru: Adroddiad Blynyddol, 2024.

16 Sustrans, Linking Up Wales.

17 Cycling UK, Behaviour change in rural areas primary research consultation report, 2023.

18 Cyngor Sir Caerfyrddin, Hyfforddiant Beicio Oedolion

19 Transport Scotland, Interventions to address common barriers to active travel.

20 Transport Scotland, Interventions to address common barriers to active travel.

21 Transport Scotland, Interventions to address common barriers to active travel.

22 Cycling UK, South Hams and West Devon Active Travel Behaviour Change Strategy, 2023.

23 Cycling UK, Connecting Communities impact | Cycling UK.

24 Llywodraeth Cymru, Trafnidiaeth gynaliadwy mewn ardaloedd gwledig, 2024

25 Llywodraeth Cymru, Trafnidiaeth gynaliadwy mewn ardaloedd gwledig, 2024.

26 Llywodraeth Cymru, Trafnidiaeth gynaliadwy mewn ardaloedd gwledig, 2024.